

Open Access -julkaisemisen kehitys ja tietopohja Suomessa

Bibliometriikkaseminaari, 8.4.2019

Jyrki Ilva (jyrki.ilva@helsinki.fi)

Kohti tieteellisten julkaisujen avoimuutta

- Tieteellisten julkaisujen avoimuus EU-tason poliittisena tavoitteena
  - EU (2016): kaikki julkaisut avoimia vuoteen 2020 mennessä
  - Plan S (2018) pyrkii toteuttamaan käytännössä
- Myös Suomessa vastaavia tavoitteita
  - [Avoimen julkaisemisen kansallinen strategia](#) valmisteilla
  - Julkaisujen avoimuudelle kerroin (1.2x) yliopistojen rahoitusmalliin vuodesta 2021 lähtien
- Tavoitteiden seuranta varten tarvitaan luotettavaa tietoa avointen julkaisujen määrästä ja osuudesta

Carlos Moedas

@Moedas

Follow

1/4 Agreed by all #EU #science ministers. Scientific papers #freetoread by 2020 #openaccess

In dramatic statement, European leaders call for 'immediate' open access to ...
Observers are skeptical goal can be achieved
sciencemag.org

RETWEETS
111

LIKES
59

7:28 PM - 31 May 2016

OKM:n julkaisutiedonkeruu ja OA

- Suomessa avoimen julkaisemisen seuranta on integroitu osaksi OKM:n julkaisutiedonkeruuta
  - Julkaisutiedot peräisin organisaatioiden omista tutkimustietojärjestelmistä
- Data tallennetaan CSC:n ylläpitämään Virta-julkaisutietopalveluun
  - Yhdistetyt julkaisutiedot käytettävissä Kansalliskirjaston ylläpitämässä Juuli-julkaisutietoportaaliassa, www.juuli.fi

Julkaisutyyppi	
▼ A Vertaisarvioidut tieteel...	23 418
A1 Alkuperäisartikke...	16 380
A2 Katsausartikkeli ti...	1 186
A3 Kirjan tai muun ko...	2 836
A4 Artikkelit konferen...	3 016
▼ B Vertaisarvioimattomat t...	3 062
B1 Kirjoitus tieteellise...	2 140
B2 Kirjan tai muun kok...	773
B3 Vertaisarvioimaton ...	149
▼ C Tieteelliset kirjat (monog...	655
C1 Kustannettu tieteelli...	227
C2 Toimitettu kirja, kok...	428
▶ D Ammattiyhteisölle suu...	4 440
▶ E Suurelle yleisölle suun...	2 405

OKM:n tiedonkeruussa kerättävät OA-tiedot

- Nykyiset OA-määritelmät ja -kategoriat käytössä vuodesta 2016
  - Nyt käytettävissä yhdenmukainen data kolmelta vuodelta (2016-2018)
- OA-statuksen ilmoittamiseen kaksi kenttää
  - Toisessa raportoidaan onko julkaisu avoimesti saatavilla kustantajan palvelussa, joko kokonaan tai osittain avoimessa julkaisukanavassa
  - Toisessa raportoidaan onko se rinnakkaistallennettu julkaisuarkistoon
- Lisäksi kerätään tiedot julkaisun verkko-osoitteista

Julkaisuvuosi	▲
2018	✓
Open Access	▲
Rinnakkaistallennettu	9 956
OA-julkaisukanava	5 599
Muu OA-saatavuus	2 616

Mitä hyväksytään avoimeksi julkaisemiseksi?

- Olisi mukavaa, jos meillä olisi lyhyt ja helposti ymmärrettävä määritelmä avoimelle julkaisemiselle
- Käytännössä julkaisujen avoimuus kuitenkin varsin monimutkainen asia

Kultainen OA?

Vihreä OA?

Hybridi-OA?

Gratis OA?

Libre OA?

Embargot?

Versiot?

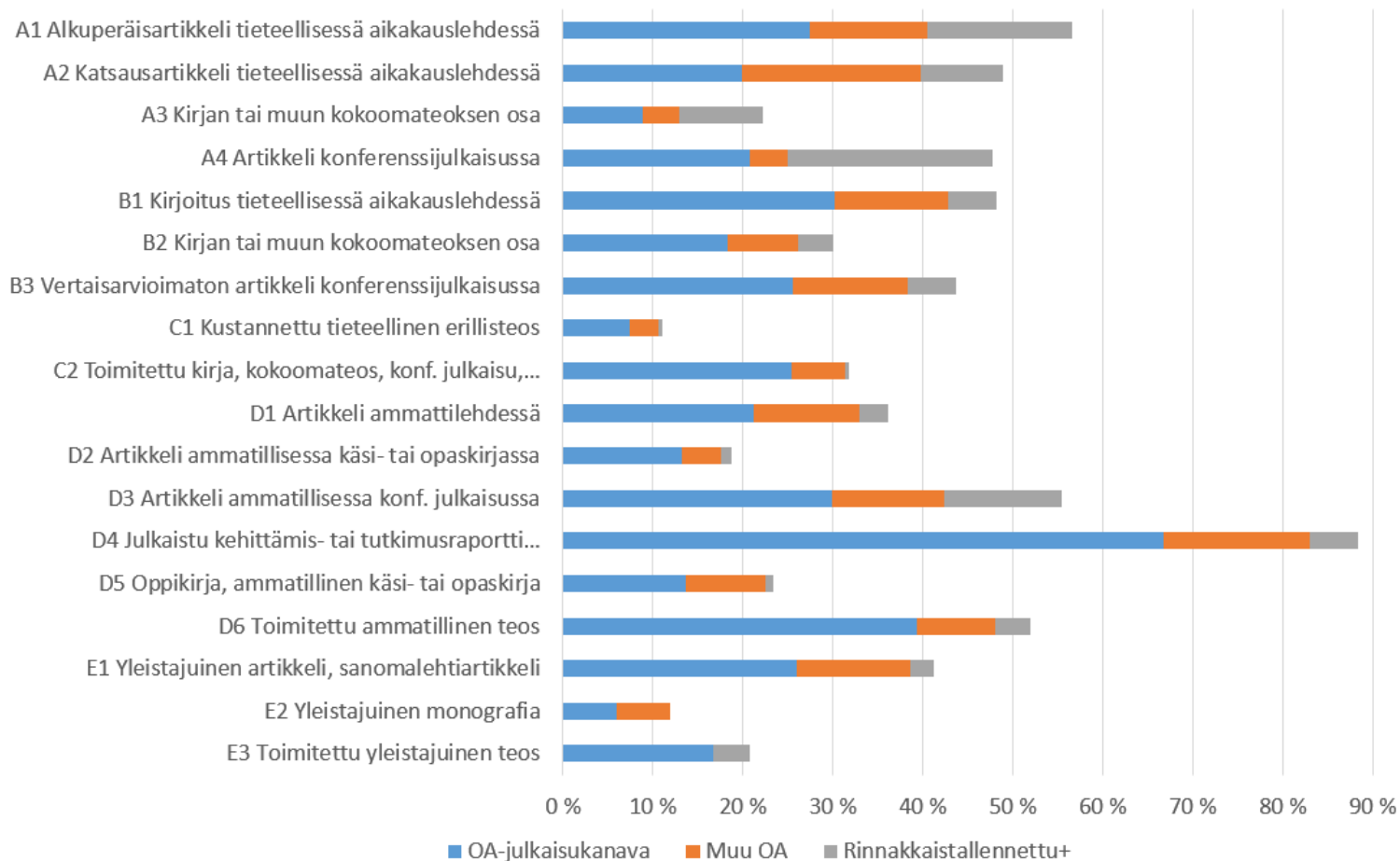
OA-julkaisun määritelmä tiedonkeruussa

- Julkaisun pitää vähintään olla vapaasti luettavissa (“gratis OA”)
- Julkaisu voi olla ilmestynyt avoimesti OA- tai hybridikanavassa ja/tai se voi olla rinnakkaistallennettu
- Rinnakkaistallenteiden osalta embargot ovat hyväksyttäviä, mutta kustantajan palvelussa toteutuvan avoimuuden pitää olla välitöntä (=viivästetty OA ei kelpaa)
- Rinnakkaistallentaminen joko instituution omaan tai alakohtaiseen julkaisuarkistoon on OK (=tallentaminen henkilökohtaisille/projektin sivuille tai ResearchGaten/Academia.edun kaltaisiin kaupallisiin palveluihin ei riitä)
- Julkaisun OA-version pitää olla vertaisarvioitu (=vertaisarvioimaton pre print -versio ei riitä)

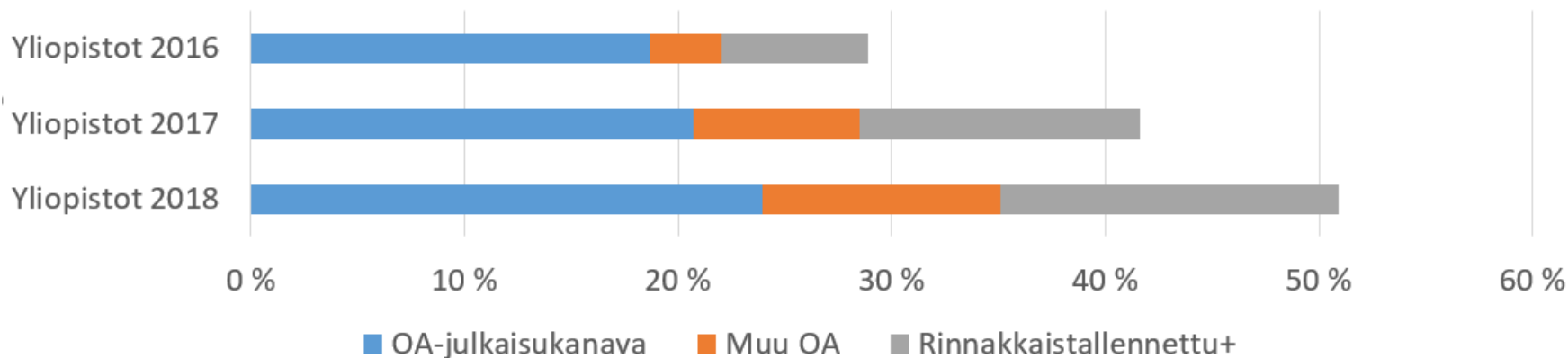
Yliopistojen vuoden 2018 julkaisutiedot

OA-julkaisujen osuus yliopistojen vuoden 2018 julkaisuista julkaisutyyppin (A1-E3)
mukaan jaoteltuna, tilanne 2.4.2019

OA näyttää yleistyvän vuosi vuodelta

Vertaisarvioitujen OA-artikkelien (julkaisutyyppit A1-A4)
osuudet yliopistoissa 2016, 2017 ja 2018

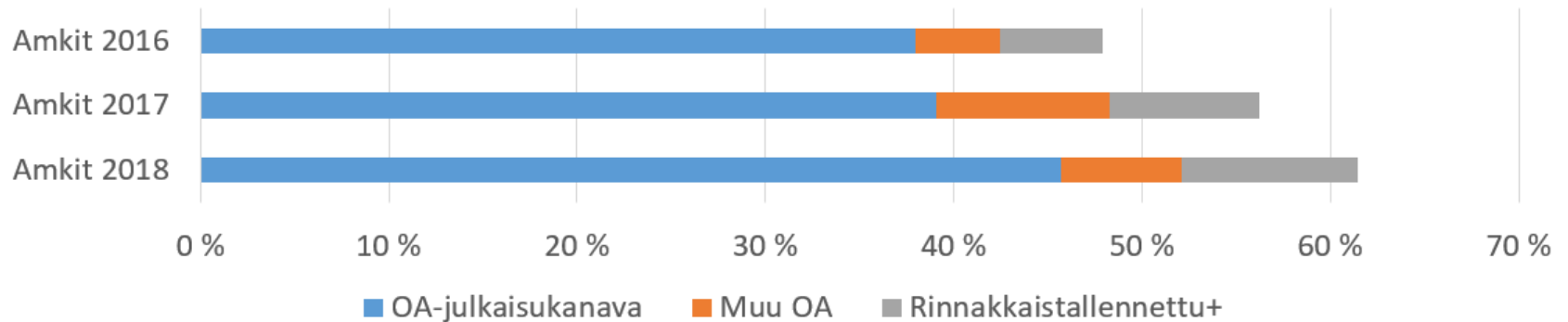

- OKM:lle raportoitujen tietojen mukaan OA-artikkelien osuus suomalaisten yliopistojen vertaisarvioiduista artikkeleista kasvoi 41,7 %:sta vuonna 2017 50,9 %:iin vuonna 2018

OA yleisty myös ammattikorkeakouluissa

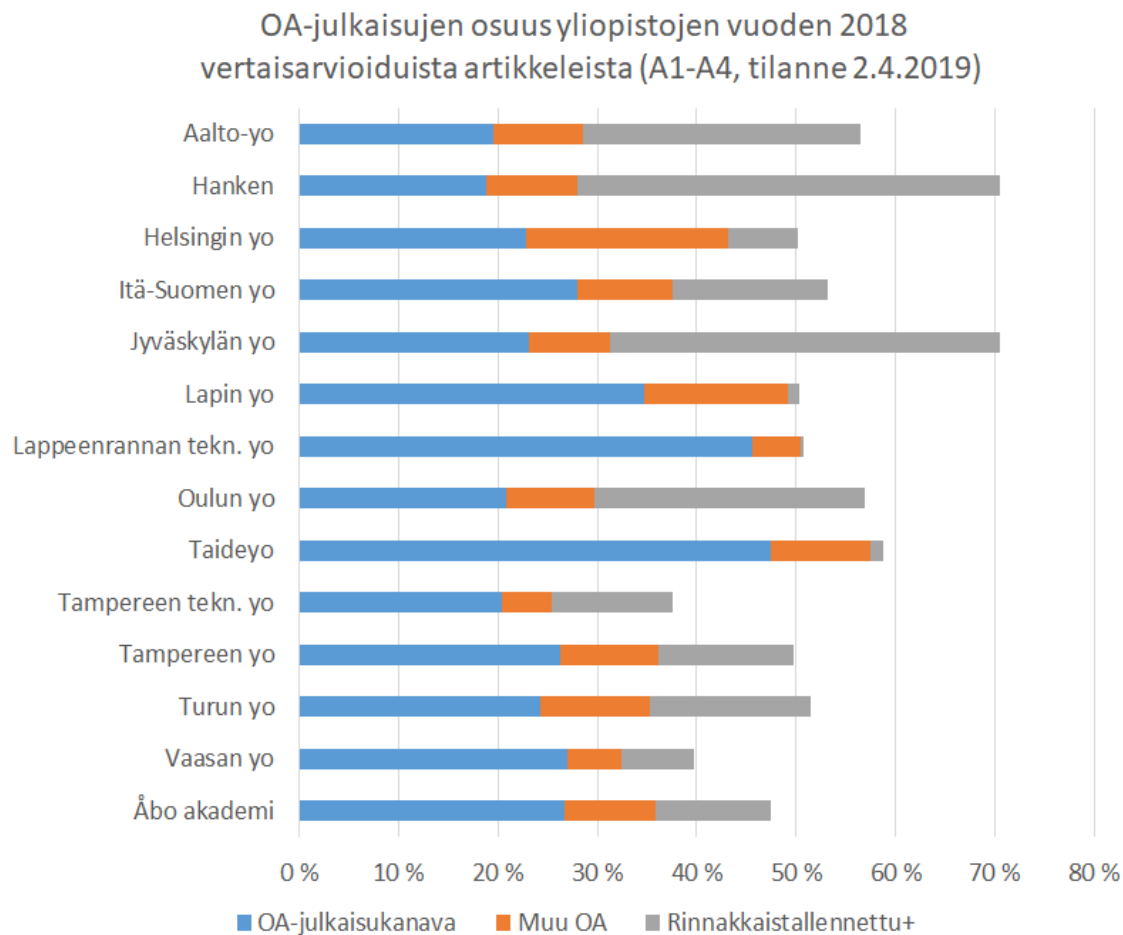
Vertaisarvioitujen OA-artikkelien (julkaisutyyppit A1-A4) osuudet ammattikorkeakouluissa 2016, 2017 ja 2018

- OA-artikkelien osuus ammattikorkeakoulujen vertaisarvioiduista tieteellisistä artikkeleista kasvoi 56,2 %:sta 61,4 %:iin

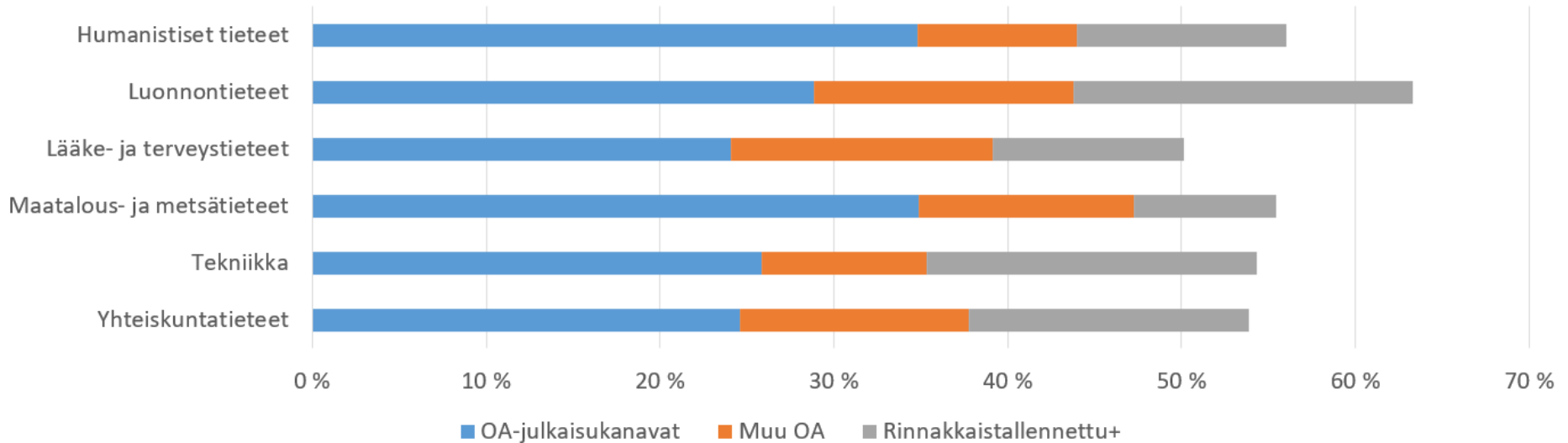
Erilaisia reittejä avoimuuteen

- Vertaisarvioitujen OA-artikkelien osuus vaihteli yliopistoittain 37,5 %:sta 70,5 %:iin
- Yliopistojen välillä isoja eroja myös siinä, millä tavalla avoimuus toteutui
- Datn mukaan 31,7 % vertaisarvioiduista artikkeleista avoimia kustantajan palvelussa
- Rinnakkaistallennuksen tuoma lisä avoimuuteen 19,2 %

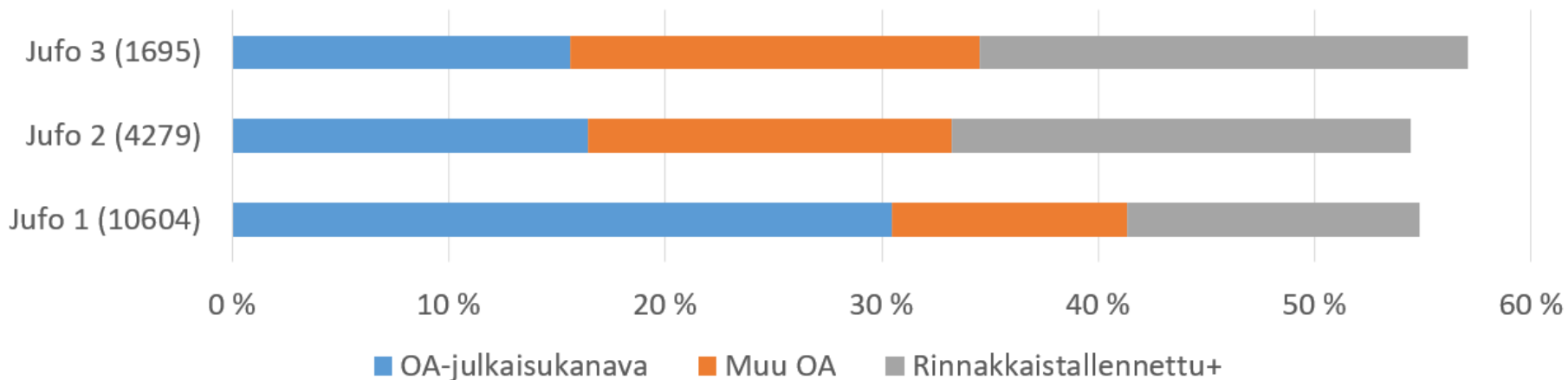
OA-lehtiartikkelien osuus eri tieteenaloilla

Yliopistojen vertaisarvioidut lehtiartikkelit (A1-A2) 2018,
OA:n osuus päätieteenaloittain, tilanne 2.4.2019

OA-julkaisut eri Jufo-tasoilla

Yliopistojen vertaisarvioidut lehtiartikkelit (A1-A2) 2018,
OA:n osuus vs. lehden julkaisufoorumiluokitus, tilanne 2.4.2019

Julkaisufoorumi

Julkaisufoorumi (JUFO) on tieteellisen julkaisutoiminnan laadunarviointia tukeva luokitusjärjestelmä. Eri tieteenaloille ominaisten julkaisukulttuurien huomioimiseksi luokitus sisältää niin lehtiä, kirjasarjoja, konferensseja kuin kirjakustantajiakin. Kolmiportaisessa luokituksessa kaikkien tieteenalojen keskeiset ulkomaiset ja kotimaiset julkaisukanavat jaotellaan

1 = perustasoon

2 = johtavaan tasoon

3 = korkeimpaan tasoon.

Lähde: Julkaisufoorumi.fi

Datan laatuun liittyviä haasteita

- OA-tietojen laadussa ja kattavuudessa edelleen parannettavaa
  - Organisaatioiden välillä eroja siinä miten paljon julkaisujen OA-statuksen selvittämiseen satsattu tai mitä metodeja käytetty
  - Etenkin tutkimuslaitosten ja sairaanhoitopiirien datassa puutteita
  - Yhteisjulkaisujen tietojen yhdistämiseen liittyy haasteita
  - Ei-tieteellisten julkaisujen OA-statuksen määrittelemisen usein hankalaa
  - Hybridi-OA (Juulissa ”muu OA”) jossain määrin kaatoluokka - ei pelkkää hybridi-OA:ta
  - Viivästetyn OA:n erottaminen ”hyväksytystä” OA:sta voi olla vaikeaa
  - Osalla julkaisuista (esim. kokoomateosartikkelit) ei pysyviä osoitteita

Avoimuus lisääntyy myös jälkikäteen

- Avointen julkaisujen osuus kasvaa myös tiedonkeruun jälkeen
  - Yliopistojen vuoden 2016 vertaisarvioituista artikkeleista nyt 37,5 % avoimesti saatavilla (alun perin 29,7 %)
  - Vuoden 2017 artikkeleista 46,9 % (41,7 %)
- Rinnakkaistallenteiden osalta ilmeisiä selityksiä
  - Embargoaikojen päättymisen avaa lisää julkaisuja
  - Julkaisuja rinnakkaistallennetaan usein myös jälkikäteen
- Lisäksi taustalla on tietojen kattavuudessa ja laadussa tapahtuvia muutoksia
  - Myös OA-julkaisukanavissa ilmestyneiden ja muun OA:n osuus jatkaa monissa organisaatioissa kasvamista julkaisuvuoden jälkeen

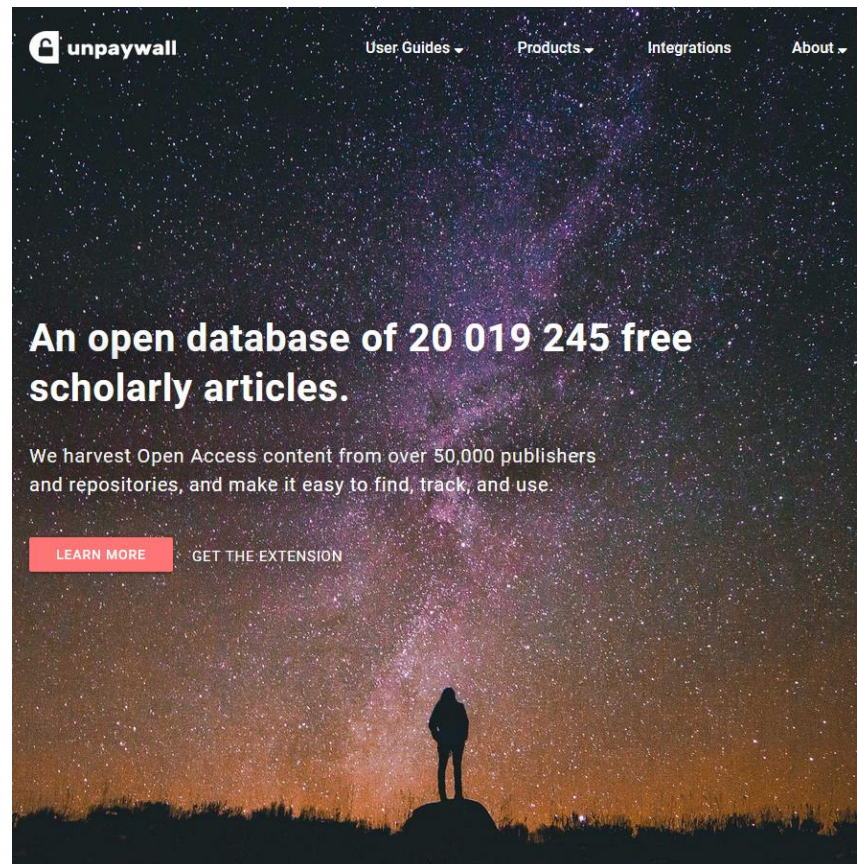
”Muun OA:n” suuri osuus?

- Muu OA -kategorian osuus (11,2 %) kasvanut edellisistä vuosista
  - Kertooko tämä hybridi-OA:n yleistymisestä?
- Yliopistokohtaiset erot suuria
  - HY:ssä peräti 20,3%
  - Ilman HY:tä kansallinen keskiarvo olisi 8,4 %
- Selityksenä ilmeisesti HY:n OA-julkaisukanavien ja OA-julkaisujen tunnistamisessa käyttämä automatiikka

Yliopisto	OA-julkaisukanava	Muu OA	Rinnakkais-tallennettu
Aalto yo	19,5 %	9,0 %	54,3 %
Hanken	18,8 %	9,1 %	62,4 %
Helsingin yo	22,8 %	20,3 %	43,7 %
Itä-Suomen yo	28,0 %	9,6 %	45,9 %
Jyväskylän yo	23,2 %	8,1 %	69,1 %
Lapin yo	34,7 %	14,4 %	9,4 %
Lappeenrannan tekn.	45,6 %	4,9 %	20,7 %
Oulun yo	20,8 %	8,8 %	50,9 %
Taideyo	47,5 %	10,0 %	8,8 %
Tampereen tekn. yo	20,3 %	5,0 %	30,5 %
Tampereen yo	26,3 %	9,8 %	40,5 %
Turun yo	24,3 %	11,1 %	45,3 %
Vaasan yo	26,9 %	5,4 %	19,6 %
Åbo akademi	26,6 %	9,3 %	27,4 %
Kaikki yo:t	20,5 %	11,2 %	42,5 %

OA-monitoroinnin työvälineet

- Uusista OA-monitorointia tukevista työkaluista [Unpaywall](#) saanut ylivoimaisesti eniten huomiota
  - Nopea ja suhteellisen luotettava väline suurien julkaisumäärien OA-statuksen tarkistamiseen (kunhan niillä on DOI)
  - Unpaywallin tiedot saatavilla teknisen rajapinnan kautta
- Unpaywallin käyttämällä metodeilla näyttää olevan vaikutusta myös avoimuuden määritelmiin

Muuttuvat kategoriat

- Paljon huomiota herättäneessä artikkelissa ([Piwowar et al. 2018](#)) tiukka Gold OA:n määritelmä ja uusi kategoria, pronssi-OA
  - Pronssi-OA sisältää sekä viivästetyn OA:n että OA-kanavat joiden artikkeleilla ei CC-lisenssiä
  - Yhteensopiva Unpaywallin käytäntöjen kanssa
- Ei yhteensopiva tämänhetkisen OKM:n OA-määritelmän kanssa
  - Meillä laajempi Gold OA:n määritelmä; toisaalta viivästettyä OA:ta ei hyväksytä OA:ksi

✓ PEER-REVIEWED

The state of OA: a large-scale analysis of the prevalence and impact of Open Access articles

PeerJ

View
394
tweets

Related
research
▼

Research article | Legal Issues | Science Policy | Data Science

Heather Piwowar¹, Jason Priem¹, Vincent Larivière^{2,3}, Juan Pablo Alperin^{4,5}, Lisa Matthias⁶, Bree Norlander^{7,8}, Ashley Farley^{7,8}, Jevin West⁷, Stefanie Haustein^{3,9}

Published February 13, 2018

Note that a [Preprint of this article](#) also exists, first published August 2, 2017.

PubMed [29456894](#)

> Author and article information

▼ Abstract

Despite growing interest in Open Access (OA) to scholarly literature, there is an unmet need for large-scale, up-to-date, and reproducible studies assessing the prevalence and characteristics of OA. We address this need using oaDOI, an open online service that determines OA status for 67 million articles. We use three samples, each of 100,000 articles, to investigate OA in three populations: (1) all journal articles assigned a Crossref DOI, (2) recent journal articles indexed in Web of Science, and (3) articles viewed by users of Unpaywall, an open-source browser extension that lets users find OA articles using oaDOI. We estimate that at least 28% of the scholarly literature is OA (19M in total) and that this proportion is growing, driven particularly by growth in Gold and Hybrid. The most recent year analyzed (2015) also has the highest percentage of OA (45%). Because of this growth, and the fact that readers disproportionately access newer articles, we find that Unpaywall users encounter OA quite frequently: 47% of articles they view are OA. Notably, the most common mechanism for OA is not Gold, Green, or Hybrid OA, but rather an under-discussed category we dub Bronze: articles made free-to-read on the publisher website, without an explicit Open license. We also examine the citation impact of OA articles, corroborating the so-called open-access citation advantage: accounting for

Kategorioista attribuutteihin?

- Näyttää siltä että yleisesti käytetyt OA-kategoriat (Gold, Hybrid, Green, Bronze, Black, jne.) ja niiden määritelmät ovat jatkuvassa muutoksessa
  - Muuttuviin ja ristiriitaisiin määritelmiin mukautumisen sijasta voisi olla hyvä idea käyttää kategorioiden sijasta attribuutteja myös OKM:n tiedonkeruussa
  - Kategoriat olisi tarvittaessa mahdollista generoida attribuuttien pohjalta
  - Haasteeksi jää se, että kerättäviä tietoja/kenttiä on tällöin nykyistä enemmän
- julkaisun oa-status
    - kustantajan versio
      - tämänhetkinen oa-status
      - julkaisukanavan oa-status
      - julkaisun lisenssi
      - julkaisumaksu (euroa)
      - pysyvä osoite
    - rinnakkaistallennettu versio
      - on / ei ole
      - versiokoodi
      - lisenssi (jos muu)
      - embargon päättymispäivä
      - verkko-osoite
    - pre print -versio
      - on / ei ole
      - Lisenssi (jos muu)
      - verkko-osoite

Virta-tietomallin laajentaminen

- Virta-tietomallin laajentamisen asiantuntijaryhmä esitti vuoden 2019 alussa OA-tietojen osalta seuraavia muutoksia:
  - Siirtyminen attribuuttipohjaiseen malliin
  - Kustantajan version tämänhetkisen OA-statusen erottaminen julkaisukanavan OA-statuksesta, viivästetyn-OAn huomiointi
  - Lisenssitietojen keruun mahdollistaminen
  - Rinnakkaistallennetun version tietojen laajentaminen (embargon päättymisen, rinnakkaistallenteen versio)
  - Pre print -versioiden huomiointi ja näiden tietojen toimittamisen mahdollistaminen
  - Kustantajalle maksetun artikkelimaksun keräämisen mahdollistaminen

Uudet avoimuuden linjaukset

- Plan S vaikuttaa toteutuessaan myös avoimuuden seurannan painotuksiin
  - Tavoitteena päästä eroon rinnakkaistallenteiden embargoista ja hybridi-OA:sta
  - Soveltamisohjeissa edellytetään Creative Commons -lisenssien käyttöä (ensisijaisesti CC-BY = "libre OA")
  - Artikkelimaksuille pyritään määrittelemään katto

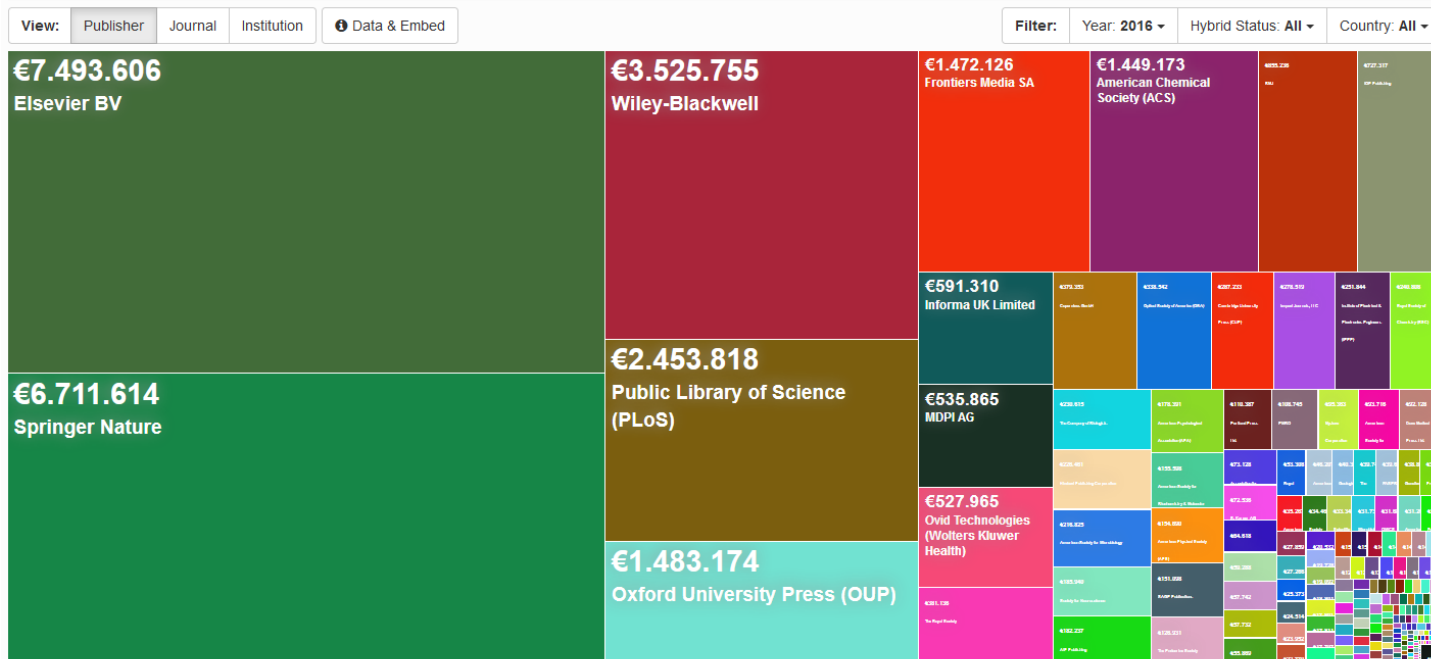

S = science, speed, solution, *shock*

Lisenssi- ja artikkelimaksujen seuranta

- Tieteelliseen julkaisemiseen liittyvien rahavirtojen seuranta tärkeä osa avoimuuden edistämiseksi tehtävää työtä
  - Kirjastojen e-aineistoista maksamien lisenssien hintatietoja on [kerätty ja julkaistu](#) jo muutaman vuoden ajan
  - Tietoja suomalaisten tutkijoiden OA-julkaisuista maksamista artikkelimaksuista (APC) kerätty toistaiseksi vain organisaatiotasolla
  - APC-tiedot olisivat tarpeen mm. FinELibin sopimusneuvotteluissa
  - Kansainvälisesti tietoja julkaistu [Open APC-palvelussa](#)
- FinELib käynnistänyt OKM:n rahoituksella hankkeen, jolla pyritään luomaan vuoden 2019 aikana käytännöt artikkelimaksutietojen keräämiseen ja julkaisemiseen kansallisella tasolla

Artikkelimaksut kustantajittain (OpenAPC)

Sort by: Sum Number of Articles Mean Value Standard Deviation Download as: CSV JSON

Publishers (227 entries)	Sum	Number of Articles	Mean Value	Standard Deviation	Percentage
Elsevier BV	€7.493.606	2613	€2.868	€1.078	21.99%
Springer Nature	€6.711.614	3573	€1.878	€919	19.69%
Wiley-Blackwell	€3.525.755	1518	€2.323	€792	10.34%
Public Library of Science (PLoS)	€2.453.818	1595	€1.538	€394	7.20%
Oxford University Press (OUP)	€1.483.174	612	€2.423	€717	4.35%
Frontiers Media SA	€1.472.126	898	€1.639	€495	4.32%
American Chemical Society (ACS)	€1.449.173	498	€2.910	€1.095	4.25%

Kiitos!

KANSALLISKIRJASTO